

Stenen eruit, groen erin!

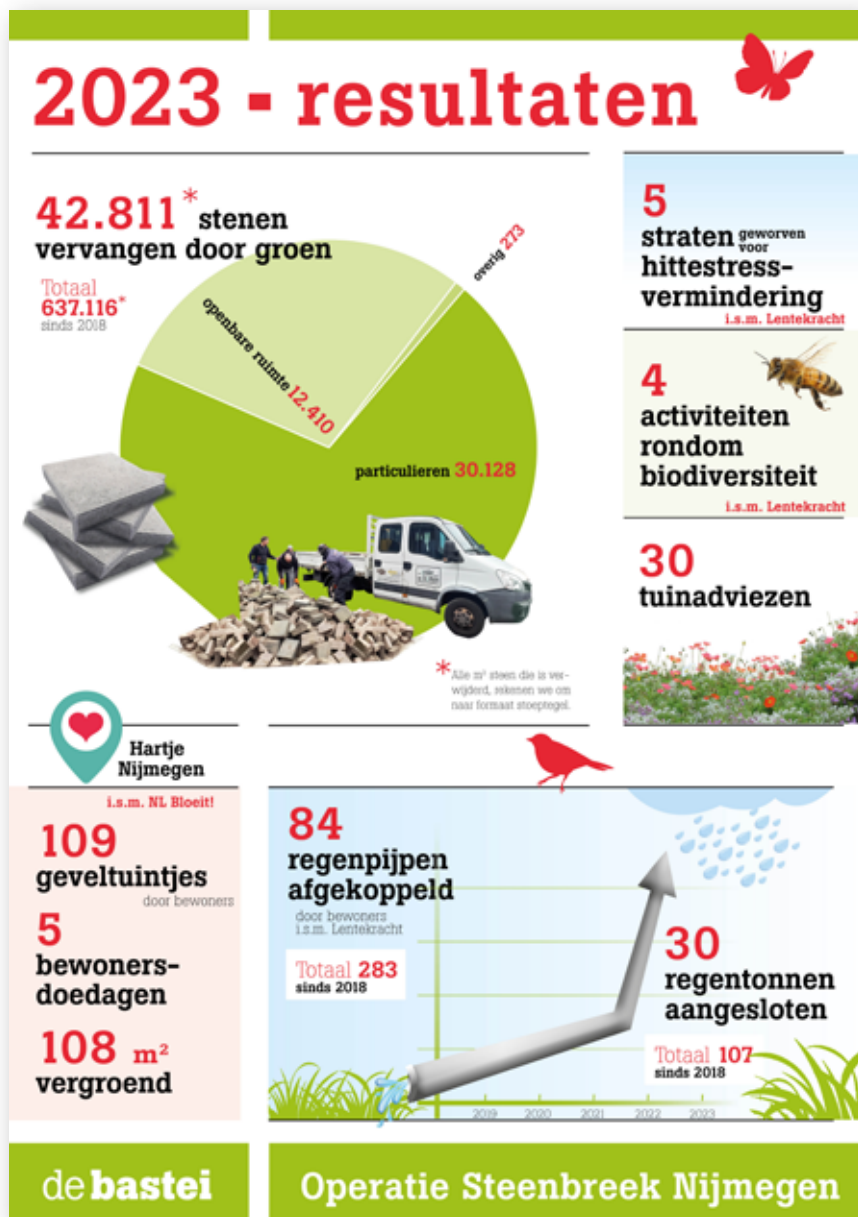
Jaarverslag 2023

de **bastei**

Operatie Steenbreek Nijmegen

Operatie Steenbreek Nijmegen

Sinds 2018

We voeren de campagne Operatie Steenbreek Nijmegen vanuit museum De Bastei. Dat doen we sinds 2018, het jaar waarin Nijmegen duurzame hoofdstad van Europa was. Sinds de start in 2018 hebben we samen met bewoners van Nijmegen 637.116 tegels vervangen voor groen. Dat gebeurde met vergroeningsacties door de gemeente in de openbare ruimte (al dan niet met bewoners samen), het vergroenen van schoolpleinen én het vergroenen van de tuin door particulieren.

2023: Opmaat naar inspiratie en educatie

2023 was niet het makkelijkste jaar voor Operatie Steenbreek Nijmegen. Het vaste team heeft, na vijf jaar tomeloos actievoeren voor het vergroenen van Nijmegen, ervoor gekozen elders aan de slag te gaan. De ideeën die bij het museum al sudderden voor Operatie Steenbreek Nijmegen komen hiermee in een stroomversnelling. Hier- van zullen in 2024 de eerste activiteiten merkbaar zijn. Met vereende krachten wisten we in 2023 toch een flink aantal mooie acties en activiteiten te realiseren. In dit jaarverslag lees je er alles over.

Veel leesplezier!

Nieuw in 2023

Biodiversiteitsplan

Samen met Gemeente Nijmegen, Lentekracht en Mijn Wijk Soorten Rijk zijn we een project gestart in Nijmegen-Oost om de biodiversiteit te versterken. In dit project willen we samen met omwonenden de verbinding verbeteren tussen twee natuurparels: het Julianapark en de Begraafplaats Daalseweg. Zo kunnen verschillende soorten dieren en insecten goed van de ene naar de andere plek komen en dus beter overleven in de stad. Zowel het openbaar groen als de tuinen voor en achter de huizen tellen mee als vliegrouete voor vlinders, bijen, als potenpaadjes voor egels en als boomkronenpad voor eekhoorns.

In het project wordt ook de medewerking gevraagd van bewoners van de Groesbeeksedwardsweg, de Fort Kijk in de Potstraat, de van Somerenstraat en de Roukenstraat. Er is rondom dit project een groep van 40 betrokken bewoners ontstaan.

Afgelopen jaar hebben we oa. een wijksafari over egels en een tuinworkshop Biodiversiteit georganiseerd. Ook zijn we met wildcamera's in tuinen aan de slag gegaan, dit heeft een aantal mooie beelden opgeleverd.

Plek in museum

Afgelopen jaar is de Bastei gestart met het aanscherpen van het profiel. Hierin is het project Operatie Steenbreek Nijmegen meegenomen als een belangrijk onderdeel van de toekomstvisie van het museum.

We willen dit project meer zichtbaar maken binnen de totale identiteit van het museum, zonder de inmiddels sterke merknaam die Operatie Steenbreek Nijmegen is bij inwoners en samenwerkingspartners van Nijmegen, te verliezen.

In 2024 zullen we de huidige huisstijl en logo onder de loep gaan nemen.

Eind 2023 hebben we in ons entreegebouw een plek vrijgemaakt voor Operatie Steenbreek Nijmegen. Hier tonen we foto en videomateriaal van alle activiteiten die we ondernemen, roepen we bezoekers op om zelf ook aan de slag te gaan met een geveltuin en is er de prachtige maquette 'de levende tuin' te zien.

Bewoners van de Lingestraat met hun nieuwe groene tuin.

Andere acties en activiteiten

We hebben, vaak in samenwerking met verschillende partijen, in 2023 weer veel mooie acties en activiteiten opgezet en uitgevoerd.

Januari

Nijmegen kent sinds januari 2023 een **Groene Poëzieplaats!** De expeditiesteeg De Gruitberg, achter het Nijmeegse Koningsplein, is veranderd in een inspirerende Poëzieplaats. De Poëzieplaats is een ode aan de negen stadsdichters die Nijmegen sinds 2005 kent. Zij hebben allemaal een gedicht aangeleverd waarvan een citaat op een gevel is aangebracht. Ontwerper Sharon Geschiere heeft hier een mooi geheel van gemaakt. Tegen enkele gevels is een dradenpatroon en gevelgroen aangebracht in samenwerking met NL Bloeit! De Poëzieplaats is één van de projecten uit het Actieplan Binnenstad van Hartje Nijmegen.

Februari

Op **2 februari** overhandigde directeur Hans Hooijmaijers van De Bastei het eerste exemplaar van het Steenbreek **jaaroverzicht 2022** aan wethouder Celia Daemen. De uitreiking van het jaaroverzicht vond plaats bij het groendak van het entreegebouw van De Bastei. Reden voor deze locatie is de voortzetting én uitbreiding van de subsidieregeling van gemeente Nijmegen voor groendaken: vanaf dit jaar is het ook mogelijk om subsidie aan te vragen voor gezamenlijke schuurdaken en bijgebouwen.

Op zaterdagochtend **25 februari** deelden we samen met Meer Bomen Nu en woningcorporatie Talis **jonge boompjes en struikjes** uit in de Jerusalembuurt. Meer Bomen Nu verzamelt 'ongewenste' zaailingen (jonge boompjes en struiken) en deelt deze vervolgens uit. De zaailingen staan bijvoorbeeld te dicht bij het pad in een bos of staan te dicht op elkaar waardoor ze in de verdrukking komen en het op die plek niet overleven. Door ze te verzamelen en weer uit te delen, krijgen de jonge boompjes en struiken een kans om elders volwassen te worden. Ze worden dus verplaatst van kansarme gebieden naar kansrijke gebieden. Talis wilde graag in de Jerusalembuurt het jonge groen uitdelen: de bewoners hebben een pittige tijd achter de rug met de renovatie van hun woning. Met meer groen in de tuin kunnen ze het helemaal 'af' maken.

Maart

Van maart tot en met oktober vond het **NK Tegelwippen** weer plaats. De aftrap voor Nijmegen was op dinsdag 21 maart bij de Broederij in Lindenholt. Vrijwilligers van de groengroep wipten daar in totaal 250 tegels uit het terras die plaatsmaken voor groen. Nijmegen ging de strijd aan met minstens honderd andere gemeenten. Heel goed om te zien dat steeds meer gemeenten aansluiten bij dit initiatief en in totaal maar liefst 8,9 miljoen tegels uit de straten, voortuinen en achtertuinen haalden.

April

We hebben weer veel mooie **tuinadviezen** kunnen geven. De eerste van de drie tuinadviesweken vond plaats van **17 t/m 28 april**. Daarna kunnen bewoners zelf aan de slag met de aanleg van hun tuin. Zo'n 30 Nijmeegse huishoudens hebben gratis advies gekregen van een van onze tuinontwerpers. We ondersteunden bewoners ook nog door hen de mogelijkheid te bieden de tegels op te halen middels de 'tegeltaxi', in samenwerking met Onder de Bomen.

Mei

Op zaterdag 6 mei vond de eerste van maar liefst vijf **geveltuinen doedagen** plaats in de Nijmeegse binnenstad. Naast het vervangen van tegels voor groen met de voordelen voor het klimaat, zorgden deze dagen ook voor het vergroten van de verbondenheid tussen bewoners in een straat of buurt. Tijdens deze dagen zijn er altijd bewoners die enthousiast worden als ze burens aan de gang zien, en spontaan alsnog meedoen met het vergroenen van hun gevel en elkaar de helpende hand bieden. Voor deze doedagen werkten we samen met Hartje Nijmegen en NL Bloeit!

Portaal heeft in en rond de **Lingestraat (Waterkwartier)** een grootschalige renovatie uitgevoerd. Voor bewoners best een pittige tijd met alle werkzaamheden. Als groen gebaar naar de bewoners heeft Portaal aan Steenbreek gevraagd om de bewoners te ondersteunen in het vergroenen van de voortuinen. Voorwaarde is dat er stenen uitgaan om plaats te maken voor groen. De twee tuinontwerpers van Steenbreek, Ine Voets en Sytske van der Kooi, maakten voor de bewoners die mee wilden doen een ontwerp voor de voortuin. Op **woensdagmiddag 10 mei** zijn deze bewoners aan de slag gegaan met een mooi resultaat. In het najaar volgde een 2e ronde met inloopmiddag, doedag en terugkommiddag.

Op **vrijdag 26 mei** zijn er weer 50 regenpijpen afgekoppeld van het riool onder het motto **Pijpenkappuh**. Het afkoppelteam van Lentekracht, samenwerkingspartner van Operatie Steenbreek, verzorgde de uitvoering. Door het overvloedige regenwater kan het riool overbelast raken met als gevolg dat straten blank komen te staan, kelders onderlopen en bewoners natte voeten krijgen. Met het afkoppelen kan het regenwater weglopen in de tuin in plaats van het riool.

Juni

Wethouder Broeren gaf **vrijdag 2 juni** het startschot voor de **tegelophaaldagen** van Dar en Operatie Steenbreek Nijmegen. Inwoners van de wijken Grootstal, St Anna, Hatertse Hei en Hatert konden dit keer meedoen. Er gingen op 35 adressen 5500 tegels uit.

Zondag 25 juni was er eindelijk weer een **Rondje Noord**. Die dag gooien groene initiatieven in Nijmegen-Noord hun (tuin)deuren open. Natuurlijk mocht Operatie Steenbreek Nijmegen in dit deel van de stad niet ontbreken. Initiatiefnemer en bewoner Stefan stond namens Steenbreek deelnemers te woord in het groene Ei in Lent. Het Ei is een groene oase die anderhalf jaar geleden nog helemaal versteend was. Omwonenden van dit pleintje bij de John Lennonstraat wilden graag meer groen. Het duurde even, maar nu ligt er een prachtig voorbeeld van een geslaagde samenwerking tussen bewoners, Operatie Steenbreek Nijmegen en gemeente.

Juli

Burgemeester Hubert Bruls heeft **zondag 2 juli** met het leggen van een blauwe steen de **ecoruïne** in Park West officieel geopend. Hij deed dat tijdens de Open Tuinendag Hees. De blauwe steen is, net als de overige stoeptegels en stenen, door Operatie Steenbreek opgehaald bij Nijmegenaren. De ecoruïne is te vinden op de hoek Energieweg-Wolfskuilseweg, vlak bij het Tiny Forest Wolfsbosje. Het bouwwerk, waarvan de grondvormen ontworpen zijn door kunstenaar Geert Schiks, bestaat uit verschillende onderdelen: een groot dijklichaam, twee kegels, een terras en twee meanders. Het plan voor een ecoruïne stamt al uit 2018, het jaar waarin Operatie Steenbreek onder het motto Stenen eruit, groen erin! van start ging in Nijmegen. De ecoruïne is een samenwerking van werkgroep Groen Hees van de Vereniging Dorpsbelang Hees, Operatie Steenbreek, gemeente Nijmegen, Dar NV, kunstenaar Geert Schiks en zorgboerderij Onder de Bomen.

Het **straatfeestje in de Topaasstraat** op **dinsdag 4 juli**, waarbij bewoners gezamenlijk het opningslint doorknipten, was het sluitstuk van een proces dat al in januari 2021 van start ging. Bram Lamberts van Lentekracht en team Operatie Steenbreek Nijmegen begeleidden dit: "We hebben vanaf het begin af aan de bedoeling gehad er een project van iedereen van te maken." Tijdens de feestelijke opening van de Topaasstraat nam bewoner Willem Willems spontaan het woord en vroeg om een applaus voor 'de geweldige manier waarop gemeente Nijmegen, Dusseldorp en Lentekracht

hebben gecommuniceerd met de bewoners uit de straat'. Hiermee vatte hij de tevredenheid van zijn straatgenoten treffend samen: zij zijn blij met het proces én resultaat van de herinrichting van de straat (het deel tussen de Winkelsteegseweg en de Grootstalselaan).

Augustus

Aan het einde van de zomer begonnen we met maar liefst vier **geveltuin doedagen** achter elkaar. Vanwege het grote animo hebben we een extra doedag toegevoegd, waardoor we in 2023 uitkwamen op in totaal 5 doedagen. De doedagen vonden plaats op **26 augustus, 9 september, 16 september en 23 september**.

In 2023 zijn onder andere de volgende straten in de binnenstad vergroend: Kabelgas, Vinkegas, Ganzenheuvel, Papengas, Oude Koningsstraat, Ridderstraat Snijdersstraat, Regulierstraat, Parkweg, Achter Valburg, Smidstraat, Priemstraat, Lage Markt en de Nonnenstraat. In totaal zijn 109 geveltuinen aangelegd, 171 gevelgroen en is 108 m² vergroend.

September

Samen met ACN (Architectuur Centrum Nijmegen) organiseerden we op **3 september** een **hittesafari** met bouwkundig onderzoeker Frank van der Hoeven (TU Delft) door de binnenstad van Nijmegen. Met de warmtecamera in de hand gingen we tijdens deze rondleiding op zoek naar plekken waar verschillen tussen steen en groen, schaduw en volle zon, en noord en zuid leiden tot grote contrasten in temperatuur. We richtten de camera op het asfalt en de stenen van het stationsgebied en de Grote Markt, op verkoelende plekken nabij de Waal en op groene en stenen gevels in de benedenstad. Onderweg legde Van der Hoeven uit hoe warme stralende oppervlaktes, wind en luchtvochtigheid bijdragen aan de totstandkoming van hitte-eilanden, maar ook hoe meren, kanalen, vijvers, bomen, planten en kruiden bijdragen aan verkoeling in de stad. Een campagneleider van Operatie Steenbreek Nijmegen vertelde wat je als bewoner zelf kan doen tegen hittestress met bijvoorbeeld beplanting.

In het kader van het **biodiversiteitsproject** in Nijmegen-Oost hebben we op **11 september** voor buurtbewoners een wijksafari over egels georganiseerd. Tijdens deze avond deelden we van alles over egels, liepen we een ronde door de buurt en hebben we laten zien hoe men mee kon doen aan de Nationale egeltelling op 16 en 17 september 2023.

Oktober

Op **6 en 7 oktober** werden tijdens de tweede **Dar tegelophaaldag** tegels opgehaald in de wijken Heseveld, Waterkwartier, Willemskwartier en Wolfskuil. In totaal werden 3.850 tegels afgevoerd. Op **11 oktober** heeft de tweede **doedag** plaatsgevonden rond de Lingestraat (Waterkwartier). Oude en jonge bewoners van een huurwoning van Portaal hebben zich met enthousiasme ingezet voor het vergroenen van hun tuinen.

November

Op **3 november** was de tweede ronde regenpijpen afkoppelen (**Pijpenkappuh**). In totaal hebben we in 2023 84 regenpijpen afgekoppeld en 30 regentonnen geplaatst. Het totaal afgekoppelde regenpijpen sinds 2018 hebben we bijgesteld door het aantal afgekoppelde regenpijpen te splitsen van de aangesloten regentonnen. Het totaal aantal afgekoppelde regenpijpen komt uit op 283 en het totaal aantal aangesloten regentonnen op 107.

December

Op **18 december** organiseerden we in het kader van het biodiversiteitsproject een **Tuinworkshop Biodiversiteit** in wijkcentrum Daalsehof. Elma Vriezekolk, oprichter van Moestuyn, gaf een inspiratielezing over eetbare tuinen. Daarna gingen bewoners aan de slag met praktische tips en tools voor hun eigen tuin.

In het nieuws

Het streven naar veel publiciteit zit in ons DNA. Wij zijn fan van wijkbladen en lokale kranten: dicht bij bewoners en hun wijk of straat. Zo blijven we de Steenbreek boodschap verspreiden en kondigen we acties in de wijk en in de stad aan en doen er verslag van. Hierbij een greep van een aantal mooie publicaties in 2023.

Geveltuinten doedagen voor bewoners centrum Nijmegen

Samen voor een groene binnenstad!

NIJMEGEN – Met de aanleg van zestien geveltuinten is de Nijmeegse binnenstad weer een stukje groener geworden. Zaterdag 26 augustus hebben bewoners van de Ridderstraat en Snijderstraat samen geveltuinten aangelegd.

Tijdens deze actie zijn 220 tegels vervangen door zo'n 32 klimplanten en 300 vaste planten. Zou jij dat ook wel willen? Grp dan je kans tijdens een van de doedagen in september van Operatie Steenbreek Nijmegen, NL Bloeti en Hartje Nijmegen.

"Wil je meer vogels en vlinders in je straat? Vind je het vooral belangrijk dat de binnenstad 's zomers minder heet en no een hoosbui het water beter weg kan? Of vind je het gewoon gezellig, een straat met meer groen? Als inwoner van de Nijmeegse binnenstad kun je ook in september 2023 nog meedoen met de aanleg van geveltuinten", aldus de organisatoren.

"Jij steekt zelf de handen uit de mouwen, wij zorgen voor aarde, plantjes, klimwerk, begeleiding, gezelligheid en een lekkere lunch. Meld je nu aan en doe mee!"

Deelnemers van de eerste geveltuinten doedag in 2022. (Foto: David van Haren)

De geveltuinten doedagen zijn zaterdag 9 september (Regulierstraat, Parkweg, Parkdwarsstraat, Kroonstraat, Pijkestraat) en zaterdag 16 en 23 september (Smidstraat, Nonnenstraat, Priemstraat, Oude haven, Begijnenstraat, Lage Markt, Lange Brouwerstraat).

Samen aan de slag
"Woon je in een van de genoemde straten? Meld je dan bij voorkeur aan op de datum van je straat. Het is namelijk het leukste om op dezelfde dag met je buren aan de slag te gaan. Woon je niet in een van deze straten, maar wel in de binnenstad en wil je een geveltuint? Dan kan je natuurlijk ook meedoen. De actie geldt immers voor de hele binnenstad!"

Aanmelden
Meld je snel aan via de website www.steenbreeknijmegen.nl. Dan komt de organisatie bij je langs om te kijken welke planten geschikt zijn. "Laat je inspireren door de geveltuinten in onder meer de Oude Havenstraat, Kloosterstraat, Bittelstraat en de Grotestraat. Bewoners gingen daar vorig jaar al aan de slag met de aanleg van ruim honderd geveltuinten!"

100 geveltuinen erbij in de Nijmeegse binnenstad

Van onze redactie | Fotograaf: David van Haren

25 september 2023

Afgelopen weekenden zijn in de binnenstad van Nijmegen weer stenen vervangen voor groen. Zaterdagmiddag was de laatste geveltuinen doedag van het jaar en zijn door de bewoners 30 tuintjes aangelegd.

Wethouder John Brom was aanwezig om het laatste plantje symbolisch in de grond te zetten. Samen met de doedagen in het voorjaar is de binnenstad van Nijmegen nu 1210 tegels armer en meer dan 100 groene geveltuinen rijker!

Foto: De bewoner van de Priemstraat en Wethouder Brom tijdens de geveltuinen doedag 23 september 2023 . Foto: David van Haren.

Eerder dit jaar zijn bewoners van onder meer de Kromme Elleboog, Lange Brouwerstraat, Oude Haven, Ridderstraat, Parkweg en Parkdwarsstraat aan de slag gegaan met het vergroenen van de stoepen voor hun woning. Tijdens gezellige doedagen hebben bewoners met elkaar ruim 109m2 groen aangelegd met inheemse, gifvrije planten. Op 23 september lag de focus op de straten rondom de Kitty de Wijzeplaats, waaronder de Nonnenstraat, Priemstraat en Smidstraat. Wethouder Brom was aanwezig om een kijkje te nemen bij dit mooie initiatief en het laatste plantje in de grond te zetten.

Wethouder Brom: "Groen zorgt voor een koelere omgeving, wat belangrijk is voor de bewoners van de binnenstad die deze tuintjes aanleggen. Maar ook voor de ondernemers en bezoekers hier: hoe groener de binnenstad, hoe aantrekkelijker. Daar dragen ook kleinere initiatieven zoals deze geventuintjes aan bij."

In een groene omgeving kan het regenwater bij harde regenbuien gemakkelijker wegzakken in de grond. Daarmee voorkomen we dat het riool wordt overbelast én voorkomen we ondergelopen kelders en straten die blank staan. Bovendien zorgen bomen en struiken ervoor dat het koeler blijft in de zomer. Want stenen warmen op en houden hitte lang vast. Een groene omgeving is een paradijs voor vogels en vlinders, wat de biodiversiteit in de stad ten goede komt.

Doedagen gemist? Wist je dat je ook zelf aan de slag kunt met het aanleggen van een geveltuintje? Kijk op de website van Gemeente Nijmegen voor de voorwaarden. De geveltuinen doedagen zijn een initiatief van Operatie Steenbreek Nijmegen, NL Bloeit! en Hartje Nijmegen. Kijk voor meer informatie op: www.steenbreeknijmegen.nl

▲ Een geveltuin in de Nonnenstraat in de Nijmeegse Benedenstad. © Paul Rapp

Nijmegen krijgt er dankzij Operatie Steenbreek opnieuw honderd geveltuintjes bij tegen hitte-stress

Honderd inwoners van de Nijmeegse binnenstad die een eigen geveltuintje willen aanleggen en onderhouden, kunnen hiervoor gratis plantjes krijgen. Operatie Steenbreek en NLBloeit! leveren de benodigheden.

Persbericht
 Extra geveltuinen doedag voor bewoners binnenstad Nijmegen
 Samen voor een groene binnenstad!
 Nijmegen, 28 augustus 2023 – Met de aanleg van zestien geveltuinen is de Nijmeegse binnenstad weer een stukje groener geworden. Afgelopen zaterdag, 26 augustus, hebben bewoners van de Ridderstraat en Snijderstraat samen geveltuinen aangelegd. Tijdens deze actie zijn 220 tegels vervangen door zo'n 32 klimplanten en 300 vaste planten. Zou jij dat ook wel willen? Grijp... Meer weergeven

3
 Vind ik leuk Opmerkingen

Gemeente Nijmegen
 2 d. · 🌐
 Zaterdag was de laatste geveltuinen doedag van dit jaar: in de binnenstad ruilden 30 bewoners hun stenen in voor groen. Wethouder John Brom hi... Meer weergeven

120 3 opmerkingen 1 keer gedeeld
 Vind ik leuk Opmerking plaatsen Delen

Een tuin voor en na tuinadvies van een van de Steenbreek tuinontwerpers

Samenwerken

De stad groener en klimaatbestendig maken, dat kunnen we niet alleen. Daarom werken we met veel plezier samen met vele lokale partijen. Bijvoorbeeld met Onder de Bomen, dat onder meer werk en dagbesteding biedt aan mensen die graag (weer) zelfstandig willen leren wonen. Een andere vaste samenwerkingspartner is NL Bloeit! De bijdrage van Arjan Vernhout en zijn team aan de vergroeningsacties voor Hartje Nijmegen bleek goud waard. Het maatwerk dat NL Bloeit! bood en de hands-on ondersteuning tijdens de bewoners doedagen zorgden voor succesvolle resultaten. Ook werkten we met Lentekracht samen, zowel voor Pijpenkappuh als op gebied van bewonersparticipatie. En natuurlijk werkten we ook veel samen met verschillende ambtenaren van gemeente Nijmegen.

2024 en verder

Na zes jaar campagne voeren zijn er bijna 640.000 tegels vervangen door groen. Dit hebben we onder andere bereikt met de inzet van de Tegeltaxi, tuinadviesweken, de vergroeningsactiviteiten die plaats hebben gevonden in de openbare ruimte én natuurlijk de ontzettend goede acties die we gehad hebben waaronder de geveltuin doedagen van afgelopen twee jaar. We kunnen hiermee tot de conclusie komen dat de term 'Steenbreek' ingedaald is in Nijmegen.

Naar een volgende stap

Bewustwording en actie voor het klimaat is en blijft een noodzaak. Het Steenbreek motto Stenen eruit, groen erin! begint soms echter als een te krappe jas te voelen omdat het werk zo aan het verbreden is. Naast gedragsverandering, en het actiematige merken we dat er meer nodig is om naar de volgende stap voor een klimaatadaptieve stad te gaan.

Samen met de gemeente Nijmegen neemt Steenbreek in 2024 haar rol onder de loep en zal een aangescherpte campagne formuleren voor het verder duurzaam vergroenen van onze leefomgeving.

Colofon

Jaarverslag 2023

Stichting De Bastei

Operatie Steenbreek Nijmegen
Waalkade 83
6511 XR Nijmegen

www.steenbreeknijmegen.nl

Redactie

Michelle Peters

Vormgeving

Communicatiebureau de Lynx

Volg ons en deel via:

 @DeBastei

 @DeBasteiGroen

 @de_bastei_groen

de **bastei**

Operatie Steenbreek Nijmegen